

Flankerend Onderzoek LinQ-project 2006-2007

Versterking Frans en Duits
in het primair en voortgezet onderwijs

Rosie Tanner
Rick de Graaff

IVLOS, Universiteit Utrecht
September 2007

in opdracht van het Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs

Inhoudsopgave

1.	Flankerend onderzoek	5
1.1	Enquête	6
1.2	Interviews	7
2.	Resultaten	9
2.1	Resultaten VO scholen elektronische enquêtes	9
2.2	Resultaten PO scholen elektronische enquêtes	17
3.	Interviews	21
4.	Samenvatting en aanbevelingen	24
4.1	Aanbevelingen voor vervolg en uitbreiding van LinQ	26
5.	Bijlagen	28

Flankerend Onderzoek LinQ-project 2006-2007

Rosie Tanner
Rick de Graaff
IVLOS, Universiteit Utrecht
September 2007

1. Flankerend onderzoek

Het IVLOS, Universiteit Utrecht, heeft in 2006-2007 het onderzoek uitgevoerd binnen het LinQ proefproject **Versterking Frans en Duits in het primair en voortgezet onderwijs**. Dit project beoogt bij te dragen aan de versterking van het taalonderwijs Frans en Duits in Nederland. Om dat te bereiken zijn modellen ontwikkeld en ingevoerd die uitgaan van het *intensiveren* van het taalonderwijs *binnen* de regulier beschikbare lestijd; deze intensivering moeten leiden tot hogere resultaten en hogere motivatie bij de leerlingen.

Het flankerend onderzoek van het IVLOS richt zich op een inventarisatie van de uitgevoerde leeractiviteiten op de deelnemende scholen, het opzetten en uitvoeren van een enquête en interviews met docenten en leerlingen, en op de vergelijking en interpretatie van de resultaten. Indien mogelijk worden ook de resultaten van leerlingen uit het LinQ-project vergeleken met die van leerlingen uit het reguliere onderwijs Frans en Duits, op basis van door Cito aan te leveren gegevens.

De kernvraag van het flankerend onderzoek luidt:

Hoe zijn de ervaringen, in termen van waardering en perceptie van leren, doceren en organisatie, van docenten en leerlingen met geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs?

Hierbij richten we ons vooral op:

- mate van gebruik van taalleeractiviteiten in het LinQ-project
- motivatie en leerzaamheid van de leeractiviteiten
- effect op taalvaardigheid van leerlingen en docenten
- effect op motivatie van leerlingen en docenten
- effect op samenwerking en afstemming tussen docenten
- gebruik en waardering van officieel erkende examens
- gebruik van de doeltaal door leerlingen en docenten

De vraagstelling en de wijze van gegevensverzameling betekenen dat het flankerend onderzoek *niet* beschouwd kan worden als een evaluatieonderzoek van de LinQ-project als geheel. Deze rapportage doet geen uitspraak over het behalen van de projectdoelen, maar inventariseert en interpreteert de waardering en het ervaren effect van de uitgevoerde activiteiten onder deelnemende docenten en leerlingen.

IVLOS heeft op twee manieren gegevens verzameld over het LinQ-project: een (elektronische) enquête onder docenten en leerlingen van alle betrokken scholen, en een aantal docent- en leerlinginterviews. In deze rapportage bespreken we achtereenvolgens de opzet, inhoud en afname van de enquêtes en de interviews, bij docenten en leerlingen

Frans en Duits in VO en PO. Vervolgens presenteren we de belangrijkste resultaten, en maken we vergelijkingen tussen schoolniveaus, talen en docenten/leerlingen. Daarna doen we een aantal aanbevelingen voor het voortzetten van activiteiten van het LinQ-project. Een deel van de aanbevelingen zijn gericht op het talenonderwijs in het algemeen, op basis van de bevindingen uit het project.

1.1 Enquête

Elektronische enquête

We hebben gekozen voor elektronische enquêtes om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen. De vragenlijsten zijn ontwikkeld op basis van de beschrijvingen van leeractiviteiten die de deelnemende docenten aangeleverd hadden bij het Europees Platform.

Inhoud enquête docenten voortgezet onderwijs (VO)

De vragenlijsten voor docenten VO bevatten een serie gesloten vragen over de mate van motivatie en leerzaamheid van 34 leeractiviteiten die volgens de beschikbare beschrijvingen op een of meer scholen uitgevoerd werden. De docenten hebben hun mening kunnen geven over de taalverwerving en motivatie van hun leerlingen, over hun eigen ontwikkeling en inzet als taaldocent, over het gebruik van de doeltaal als voertaal, en over de afstemming binnen en buiten de school. Er zijn ook een aantal vragen opgenomen over het gebruik en effect van Delf examens (Frans) en Goethe examens (Duits).

Zie bijlage 2 voor een voorbeeld van de enquête voor de docenten VO

Inhoud enquête leerlingen VO

De vragenlijsten voor leerlingen bevatten een aantal gesloten vragen over de leerzaamheid van de geïnventariseerde leeractiviteiten, vragen over het gebruik van de doeltaal als voertaal door de leerlingen zelf en de docent, en enkele vragen over de Delf en Goethe examens.

Zie bijlage 3 voor een voorbeeld van een enquête voor de leerlingen VO.

Inhoud enquête docenten primair onderwijs (PO)

De vragenlijsten voor docenten in het primaire onderwijs bevatten een serie gesloten vragen over de mate van motivatie en leerzaamheid van 21 leeractiviteiten die volgens de beschikbare beschrijvingen op een of meer scholen uitgevoerd werden. De docenten hebben hun mening kunnen geven over de taalverwerving en motivatie van hun leerlingen, over hun eigen ontwikkeling en inzet als taaldocent, over het gebruik van de doeltaal als voertaal, en over de afstemming binnen en buiten de school.

Zie bijlage 4 voor een voorbeeld van een enquête voor de docenten PO

Leerlingen PO

We hebben in overleg met de Europees Platform besloten om geen elektronisch enquête voor de leerlingen op de basisschool te ontwikkelen; wel zijn met deze leerlingen interviews afgenomen (zie onder).

Deelnameoverzicht enquêtes VO en PO

Van alle scholen die meededen aan het LinQ-project hebben docenten van 16 basisscholen en leerlingen en docenten van 12 scholen in het voortgezet onderwijs de vragenlijsten ingevuld.

In totaal hebben de volgende aantallen leerlingen en docenten deelgenomen:

250 leerlingen Duits VO
 396 leerlingen Frans VO
 14 docenten Duits VO
 22 docenten Frans VO
 26 docenten PO.

Van 5 VO-scholen (30%) en 4 PO-scholen (24%) is geen enkele enquête teruggekomen. Op sommige andere scholen zijn de enquêtes wel door een of meer docenten ingevuld, maar niet door de leerlingen, of omgekeerd. Dit betekent dat de totale respons een stuk lager was dan op grond van het 'verplichte' karakter ervan binnen het project verwacht mocht worden. Sommige docenten gaven telefonisch of per e-mail aan dat het elektronische karakter van de vragenlijsten een te hoge drempel was voor hen of hun leerlingen. In overleg met de Europees Platform hebben we besloten om geen papieren versie van de enquêtes naar deze scholen te sturen. De spreiding van de respons over scholen en talen is dusdanig dat we de antwoorden kunnen zien als representatief voor alle actief betrokken scholen.

In totaal hebben 646 leerlingen VO de online enquête ingevuld. Die zaten in de volgende klassen:

Klas	Percentage
1	6,2%
2	12,8%
3	26%
4	39,3%
5	12,5%
6	3,2%

Tabel 1: Respons leerlingen VO per leerjaar

Schooltype	Percentage
VMBO	11,3%
VMBO/HAVO	3,9%
HAVO/VWO	22,3%
VWO	62,6%

Tabel 2: Respons leerlingen VO per schooltype

De tabellen laten zien dat de spreiding en respons over de schooltypen en leerjaren niet gelijk verdeeld was. De leerlingrespons is vooral afkomstig van leerlingen uit de 3^e en 4^e klas van het VWO.

Voor een overzicht van welke scholen, docenten en leerlingen de vragenlijsten hebben ingevuld, zie bijlage 1: Overzicht ingevulde enquêtes door deelnemende scholen.

IVLOS bedankt de docenten en leerlingen van alle scholen aan de enquête hebben meegewerkt, hartelijk voor hun deelname.

1.2 Interviews

Opzet interviews

We hebben vier scholen benaderd om interviews met docenten en leerlingen te houden. Uiteindelijk hebben drie scholen aan de interviews deelgenomen. Het doel de interviews was om de resultaten van de enquêtes beter te kunnen interpreteren, en om sprekende voorbeelden te vinden van opvattingen die uit de enquêtes naar voren kwamen. Een aantal van de interviews zijn op video opgenomen; een aantal andere zijn met audio

opgenomen. IVLOS bedankt de docenten en leerlingen van alle scholen aan de interviews hebben meegewerkt, hartelijk voor hun deelname.

Zie bijlage 5 en 6 voor voorbeeld van de interviewvragen voor docenten en leerlingen.

Interviews voortgezet onderwijs

Interviews zijn gehouden op twee scholen voor voortgezet onderwijs: het Heerenlanden College in Leerdam en het Emmaus College in Rotterdam.

School	Docenten Duits	Leerlingen Duits	Docenten Frans	Leerlingen Frans
Heerenlanden College, Leerdam	1	7	0	0
Emmaus College, Rotterdam	1	3	1	4

Tabel 3: Interviews docenten en leerlingen VO

Interviews primair onderwijs

We hebben interviews met docenten en leerlingen op één basisschool uitgevoerd, de Kantoortijdschool Bikube in Hoofddorp. Afspraken met een tweede basisschool konden helaas niet gerealiseerd worden.

School	Docenten Duits	Groeps-leerkracht	Leerlingen Duits	Docenten Frans	Leerlingen Frans
Kantoortijden-school Bikube, Hoofddorp	2	1	5 (groep 1-3)	1	4 (groep 5)

Tabel 4: Interviews docenten en leerlingen PO

2. Resultaten

2.1 Resultaten VO scholen elektronische enquêtes

Wat vinden de docenten leerzaam en motiverend?

Hieronder staan de meest opvallende opvattingen van de docenten over de uitgevoerde leeractiviteiten. Wat waren de meest motiverende leeractiviteiten? Welke waren het meest leerzaam? En welke activiteiten zijn het meest gebruikt? Is er een link tussen de antwoorden op deze vragen? Tabel 00 geeft een overzicht van de leeractiviteiten die 50% of meer docenten tamelijk of heel motiverend en/of leerzaam vonden, geordend op de mate van leerzaamheid.

Leeractiviteit	Gebruikt %	Motiverend %	Leerzaam %
Inzet van taalassistent in de klas	71%	97%	100%
Authentiek lees- of luistermateriaal	97%	82%	96%
Inzet van <i>native speakers</i> in de klas	80%	90%	94%
Talendorp	64%	98%	92%
Meer gebruik van doeltaal als voertaal	100%	93%	91%
Muziek en songteksten	89%	93%	88%
Project of uitwisseling met partnerschool	54%	96%	87%
Excursie naar land van de doeltaal	80%	96%	85%
Films	94%	97%	78%
E-mail uitwisseling, chat of discussieforums	63%	86%	75%
Nieuwe methode of materialen	89%	81%	74%
Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	100%	83%	74%
Gebruik van cd-roms	74%	72%	72%
Gebruik van websites uit doeltaalland	80%	75%	70%
Gebruik van ICT	91%	85%	69%
Aankleding van het lokaal	94%	61%	60%
Groepspresentaties en discussies in doeltaal	69%	80%	59%
Projecten of thema's in groepsverband	80%	81%	59%

Tabel 5: Hoe motiverend en leerzaam waren de leeractiviteiten volgens de docenten VO?

Vrijwel alle leeractiviteiten die de docenten leerzaam vinden, zijn naar hun idee ook motiverend. In veel gevallen schatten de docenten de motivatiefactor iets hoger in dan de leerzaamheidsfactor (bv. bij films, e-mailuitwisseling, gebruik van ICT, groepspresentaties en groepsprojecten). Van het gebruik van authentiek lees- of luistermateriaal schatten ze de leerzaamheidsfactor hoger in dan de motivatiefactor. Het is opvallend dat in de leeractiviteiten die de docenten het meest leerzaam vinden, het gebruik van de authentieke taal als echt communicatiemiddel bevorderen. Om deze activiteiten uit te voeren, komen de leerlingen in aanraking met echte taal, in authentieke situaties. De docenten zijn ook gemotiveerd om voor een groter doel te werken, zoals een talendorp of een uitwisseling met een partnerschool. Ook de echte communicatie met *native speakers* of taalassistenten en het gebruik van doeltaal in de les is volgens de docenten overduidelijk motiverend en leerzaam.

"Ik vind de excursies het leukst om te doen. De 3e klas doet interviews op straat na maar een jaar Duits. ... de leerlingen vergeten dat niet." Docent Duits, Heerenlanden

"We hebben samen met de leerlingen in vwo 6 een programma georganiseerd, op Frans spreken gericht. We probeerden uitsluitend Frans te spreken... we hebben een aantal toeristische plekken bezocht... de kathedraal... we hebben daar een aantal expliciete lessen gegeven. Beschrijven van een huis, mening geven... wat erg aardig was, we hebben samen een maaltijd gemaakt. Ze moesten een recept uit een boek halen... en moesten ze boodschappenlijsten maken en boodschappen doen en dan koken." Docent Frans, Heerenlanden

"Authentiek materiaal gebruiken. Ik ga regelmatig naar Duitsland en koop dvds. Dat werkt echt motiverend." Docent Duits, Heerenlanden

Als we de motivatie- en leerzaamheidsfactor vergelijken met de gebruiksfactor, valt op dat sommige van de zeer leerzame activiteiten door behoorlijk wat scholen *niet* ingezet zijn. Dat is bv. het geval bij de inzet van taalassistenten en bij het organiseren van een talendorp, maar vooral bij projecten of uitwisselingen met partnerscholen (in het buitenland). Dit is maar in de helft van de gevallen georganiseerd, terwijl de leerzaamheids- en motivatiefactor in die gevallen zeer hoog was.

Hoe verhoudt zich dat tot de leerlingen?

De leerlingen schatten over het algemeen de leerzaamheid van de geïnventariseerde activiteiten lager in dan de docenten. Het meest leerzaam vonden de leerlingen excursies naar het land van de doeltaal en projecten met partnerscholen. Ook het gebruik van de doeltaal als voertaal (door leerlingen en docenten), van films en e-mailuitwisselingen scoren hoog. Opvallend laag, t.o.v. de docenten, scoren de inzet van taalassistenten en native speakers, het gebruik van muziek en songteksten, en aandacht voor cultuur en dagelijks leven.

"Dat we naar het land zelf gingen en dat je daar dan met Franse mensen moest praten. Dat vond ik heel leuk om te doen en heel leerzaam." Leerling Frans, Dominicus College

Opvallend is dat excursies naar het land van de doeltaal, projecten met partnerscholen en e-mailuitwisselingen door (minder dan) de helft van de scholen worden georganiseerd (NB: bij de docentenrespons lag dit percentage hoger). Wat de leerlingen betreft zou dit dus zeker meer kunnen.

Net als de docenten waarderen de leerlingen vooral activiteiten waarbij de doeltaal als voertaal wordt. Sterker nog dan de docenten waarderen de leerlingen het gebruik van de doeltaal in authentieke situaties, waarbij zij contact kunnen hebben met leeftijdsgenoten in de doeltaal.

"Ik heb stage gelopen in Duitsland in het ouderenzorg, ik bleef slapen bij Duitse leerling. Dan merk je wat je hebt aan je Duits. Het was hartstikke interessant en leerzaam, vooral Duits spreken met echte Duitsers." Leerling 6 vwo Heerenlanden

(het meest motiverend vond ik) "naar Lille gaan. Ik vond het heel leuk om in een echte Franse stad mensen aan te spreken en er dan achter te komen dat je dat echt al kunt. Dat zij jou echt verstaan en dat je echt al een gesprekje kunt aangaan. Dan is alles wat je in de les hebt geleerd minder abstract en merk je een keer in de praktijk wat je er nou eigenlijk aan hebt." Leerling Frans, Dominicus College

Leeractiviteit	Gebruikt (IIn)	Leerzaam (IIn)	Leerzaam (doc)
Excursie naar land van de doeltaal	53%	81%	85%
Project of uitwisseling met partnerschool	48%	75%	87%
Meer gebruik van doeltaal als voertaal	97%	70%	91%
Films	81%	68%	78%
E-mail uitwisseling, chat of discussieforums	38%	66%	75%
Talendorp	45%	58%	92%
Authentiek lees- of luistermateriaal	88%	57%	96%
Groepspresentaties en discussies in doeltaal	54%	52%	59%
Gebruik van websites uit doeltaalland	75%	51%	70%
Projecten of thema's in groepsverband	70%	50%	59%
Inzet van taalassistent in de klas	71%	46%	100%
Inzet van <i>native speakers</i> in de klas	71%	46%	94%
Gebruik van cd-roms	78%	44%	72%
Aankleding van het lokaal	94%	38%	60%
Muziek en songteksten	87%	37%	88%
Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	77%	31%	74%
Nieuwe methode of materialen			74%
Gebruik van ICT			69%

Tabel 6: Hoe leerzaam waren de leeractiviteiten volgens de leerlingen VO t.o.v. de docenten

Verschillen tussen Duits en Frans

Verschillen tussen docenten Duits en Frans over motivatie en leerzaamheid zijn er weinig. Wel hebben de docenten Duits vaker e-mailuitwisselingen en vaker projecten met partnerscholen georganiseerd; de docenten Frans hebben vaker een talendorp georganiseerd. Ook bij de leerlingen zijn de verschillen tussen Duits en Frans gering.

Taalontwikkeling en motivatie van de leerlingen volgens de docenten

We hebben een aantal stellingen over taalontwikkeling van de leerlingen tijdens het geïntensiveerd taalonderwijs voorgelegd aan de docenten. Volgens de docenten is vooral het *begrip* van gesproken taal en de *vlotheid* bij het spreken vooruitgegaan. Het effect op de *accuraatheid*, zowel bij spreken als bij schrijven, is volgens de docenten veel geringer. Het effect op de motivatie en de mate van uitdaging van de leerlingen is volgens de docenten duidelijk positief. De percentages bij de docenten Duits liggen in alle gevallen iets hoger dan bij de docenten Frans, maar vanwege de relatief kleine groep respondenten is dit moeilijk te interpreteren.

Stelling	% docenten eens of helemaal eens
De leerlingen begrijpen gesproken taal beter.	88%
De leerlingen kunnen de taal vlotter spreken.	82%
Het taalniveau van de leerlingen is hoger.	67%
De leerlingen lezen sneller.	52%
De leerlingen zijn meer accuraat in hun gesproken taalgebruik	42%
De leerlingen schrijven met meer gemak	39%
De leerlingen schrijven correcter	18%
De leerlingen zijn meer gemotiveerd om de vreemde taal te leren.	85%
De leerlingen voelen zich meer uitgedaagd om de taal zelf te gebruiken.	82%
De leerlingen hebben meer belangstelling voor de landen of culturen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	64%

Tabel 7: De taalontwikkeling van de leerlingen VO als gevolg van het LinQ-project, volgens de docenten

Eigen ontwikkeling en motivatie van de docenten

We hebben de docenten gevraagd om hun eigen ontwikkeling als taaldocent weer te geven als resultaat van het project. Een kleine minderheid vindt dat hun gesproken taalvaardigheid beter geworden is. Daarnaast geven ze aan dat ze nieuwe aspecten van de culturen en/of doeltaallanden hebben ontdekt (53%).

Zeker is er een effect op de motivatie van de docenten. 88% van de gevraagde docenten geeft aan dat ze zich meer uitgedaagd voelen als taaldocent als resultaat van het LinQ-project. Een zelfde 88% voelt zich daardoor meer gemotiveerd. 85% van de docenten vindt dat hun eigen praktijk als docent verbeterd is en dat ze zich nieuwe didactieken eigengemaakt hebben in hun onderwijspraktijk (65%). Ze weten ook beter waarin ze zich verder willen ontwikkelen als taaldocent (83%). Vrijwel alle docenten willen zelf heel graag doorgaan met deze vorm van geïntensiveerd taalonderwijs (97%); ook 97% van de docenten vindt dat hun school moet doorgaan met geïntensiveerd taalonderwijs na afloop van het LinQ-project.

“Mijn eigen motivatie is groter geworden. Het is aardig dat als je plannen maakt, dat er ook een potje is waar je uit kan putten.” Docent Frans, Heerenlanden

“Vooral de cursus in Vichy bij het CAVILAM en het samenwerken met taalassistent motiveren mij enorm. Ik word gestimuleerd en gemotiveerd door het geïntensiveerde talenonderwijs. Zowel inhoudelijk, gevarieerder werkvormen en doeltaalvoertaal stimuleren de leerlingen en zorgen ervoor dat hun niveau omhoog gaat.” Docent Frans, Montessori Lyceum Amsterdam.

Stelling	% docenten eens of helemaal eens
Ik kan zelf de vreemde taal vlotter spreken	48%
Ik maak minder fouten in mij spreektaal	42%
Ik kan beter in de vreemde taal schrijven	24%
Ik heb nieuwe aspecten ontdekt van de culturen en/of landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	53%
Ik voel me meer uitgedaagd als taaldocent	88%
Ik voel me meer gemotiveerd als taaldocent	88%
Het LinQ-project heeft mijn eigen praktijk als taaldocent verbeterd	85%
Tijdens het LinQ-project heb ik nieuwe didactieken eigengemaakt die ik in mijn onderwijs zal blijven gebruiken	65%
Ik ben me bewuster geworden van aspecten waarop ik mijzelf wil blijven ontwikkelen als taaldocent	83%
Ik wil graag doorgaan met deze vorm van geïntensiveerd taalonderwijs na afloop van het project	97%
Wat mij betreft moet mijn school doorgaan met deze vorm van geïntensiveerd taalonderwijs na afloop van het project	97%

Tabel 8: Eigen ontwikkeling van de docenten VO als gevolg van het LinQ-project

Afstemming binnen en buiten de school

Het LinQ-project heeft duidelijk geleid tot meer afstemming binnen de taalsecties (85% iets meer tot veel meer). Het project heeft in veel beperktere mate geleid tot meer afstemming tussen taalsecties (50%), met andere secties (30%) en met andere scholen (38%).

“Het is weer levendig geworden en het heeft binnen de sectie ook een enorme impuls gegeven. We strijden voor ons vak en voor de Franse taal. Beetje bij beetje zien de leerlingen dat ook. Dat ervaren zij als positief.” Docent Frans, VO.

Gebruik van de doeltaal als voertaal

Docenten over zichzelf

Het gebruik van de vreemde taal als doeltaal in de klas is vergroot door het LinQ-project, zowel bij leerlingen als bij docenten. 100% van de docenten Duits en 67% van de docenten Frans zeggen dat ze de doeltaal meer gebruiken dan voor het LinQ-project. 47% van de docenten zeggen dat ze de helft van de tijd de vreemde taal gebruiken als ze aan het woord zijn, bij 32% is dat driekwart van de tijd, en 3% gebruikt uitsluitend de vreemde taal. Dat betekent dat 82% van de docenten de helft van de tijd of meer de vreemde taal gebruiken als ze aan het woord zijn. Deze getallen zijn vergelijkbaar bij Duits en Frans.

Leerlingen over docenten

Aan de leerlingen hebben we gevraagd of de docenten van de “LinQ-vakken” de doeltaal vaker als voertaal gebruiken dan bij de andere vreemde talen. Dat is volgens 54% van de leerlingen het geval. Bij 35% maakt het geen verschil, en bij 11 % is het zelfs minder. Dit beeld is hetzelfde bij Duits en Frans. Opvallend is dat dit resultaat veel minder verschilt van de reguliere situatie dan volgens de docenten (zie hierboven). Leerlingen schatten in

dat 84% van de docenten de helft van de tijd of meer de doeltaal als voertaal gebruiken; bij 18% van de leerlingen gebruiken de docenten zelfs uitsluitend de doeltaal. Dit komt dus tamelijk goed overeen met wat de docenten over zichzelf vinden.

"Dit jaar hebben we weer een taalassistent en ik vind dat je daar het best van leert, omdat hij/zij alleen maar Frans spreekt dus je moet wel in het Frans communiceren."
Leerling Frans, Heerenlanden College

"De leraar praat tijdens de lessen altijd in het Frans en we moeten zelf ook in het Frans praten en dingen vragen. Zo kunnen we wel makkelijk met elkaar communiceren."
Leerling Frans, Dominicus College

Docenten over leerlingen

Volgens de docenten Duits en Frans gebruiken de leerlingen een kwart van de tijd de doeltaal in de les (85%). Dat is in de meeste gevallen meer dan voor aanvang van het LinQ-project (85%). Alleen bij 24% van de docenten Frans is dat evenveel als voorheen.

"Leerlingen durven meer te spreken en verstaan het Frans ook beter. Zijn minder bang voor de taal." Docent Frans, Goois Lyceum

"De vreemde taal is toegankelijker geworden voor leerlingen, er wordt in de les door de leerlingen sneller in ons geval Duits gesproken. Doeltaal=voertaal is een vanzelfsprekendheid." Docent Duits, Jacobus Fruytier SG

"Als je leerlingen confronteert met een Duitstalig docent, dan gaan ze meer begrijpen. Dat ze ook Duits gaan praten is een uitdaging." Docent Duits, Heerenlanden

Leerlingen over zichzelf

51% van de leerlingen schatten in dat ze ongeveer een kwart van de tijd de doeltaal spreken in de les. 36% zeggen dat helemaal niet te doen. Volgens de meeste leerlingen is dit niet meer of minder dan bij andere vreemdetalenvakken. Ook dit verschilt nauwelijks bij Frans en Duits.

Opvallend is dat de docenten een positiever beeld hebben over het gebruik van de doeltaal door de leerlingen dan de leerlingen zelf. Het lijkt erop dat door het LinQ-project vooral de docenten de doeltaal veel meer zijn gaan gebruiken als voertaal, maar dat dit bij de leerlingen niet veel verschil uitmaakt.

	volgens docenten	volgens leerlingen
doeltaalgebruik door de docenten		
- niet	0%	1%
- kwart van de tijd	18%	16%
- helft van de tijd	47%	36%
- driekwart van de tijd	32%	30%
- (bijna) de hele tijd	3%	18%
vergelijking met doeltaalgebruik docenten buiten LinQ-project		
- minder	3%	11%
- evenveel	18%	35%
- meer	79%	54%
doeltaalgebruik door de leerlingen		
- niet	3%	36%
- kwart van de tijd	85%	52%
- helft van de tijd	9%	9%
- driekwart van de tijd	3%	3%
- (bijna) de hele tijd	0%	1%
vergelijking met doeltaalgebruik leerlingen buiten LinQ-project		
- minder	0%	28%
- evenveel	15%	47%
- meer	85%	25%

Tabel 9: Gebruik van de doeltaal als voertaal in het VO, volgens docenten en leerlingen

DELFScolaire en Goethe examens

Een element van het LinQ-project is dat externe, internationale examens zijn geïntroduceerd op de deelnemende scholen: voor Frans de DELF-Scolaire en voor Duits de Goethe examens. Toch heeft maar 33% van de docenten Duits en 38% van de docenten Frans met deze examens gewerkt; bij de leerlingen is dat zelfs maar 23% resp. 19%. (NB: de enquêtes zijn afgenomen in januari/februari 2007). Volgens de leraren die aan de examens hebben deelgenomen, heeft dat zeer stimulerend gewerkt (88%). Ook de leerlingen vonden het werken voor een examen leerzaam (64%) en motiverend (26%), maar ook spannend (30%) en lastig (32%). (NB: deze laatste vraag is door alle leerlingen beantwoord, dus ook door de leerlingen die geen Delf- of Goethe-examen hebben afgelegd; zij hebben "examen" blijkbaar geïnterpreteerd als "examens of toetsen in het algemeen".

"Wat is dit (meedoen aan Goethe examens) een leuk extra voor de kinderen, ze zijn er zeer gemotiveerd voor en weten het examen op waarde te schatten"
 "al twee jaar doen we nu aan de examens mee, dit jaar waren dat 42 van de 45 leerlingen" Docent Duits, AOC Terra Wolvega

"Het was erg spannend en best lastig om te doen, maar zeker een uitdaging en erg leuk! Ik heb echt het idee dat het een bevestiging is van al die jaren dat je Frans hebt geleerd op je school. Je ziet nu een leuk resultaat daarvan!" Leerling Frans, Dominicus College:

"Je kan echt je niveau aantonen. Je hebt er wel wat aan." Leerling vwo 6 Heerenlanden

"Een internationaal diploma, als je dat kan halen, is dat nooit weg." Leerling, vwo 6 Heerenlanden

"de meerwaarde is dat het internationaal erkend is, het geeft het vak meer status. Leerlingen denken, daar heb ik iets aan. Het is vrijwillig gebeurd." Docent Duits, Heerenlanden.

"Ik hoop dat Delf voortgang vindt. Ik moet leren hoe we daar komen, dat Delf certificaten in de school ingebed zijn. Dan krijgen de taal meer status." Docent Duits, Heerenlanden

Vergelijking op basis van Cito-resultaten

Volgens de oorspronkelijke opzet zou dit onderzoek ook een vergelijking bevatten van het taalvaardigheidsniveau van leerlingen uit het LinQ-project met leerlingen uit het regulier onderwijs Frans en Duits. Hiertoe zouden toetsresultaten gebruikt worden die door het Cito in het kader van het LinQ-project afgenomen en verwerkt waren. Omdat het Cito alleen toetsen heeft afgenomen op LinQ-scholen - die ook de DELF- of Goethe-examens hebben afgenomen - is een vergelijking met het reguliere talenonderwijs niet mogelijk. Wel heeft het Cito een vergelijking gemaakt tussen de moeilijkheidsniveaus van de DELF- en de Goethe-examens en hun eigen leesvaardigheidstoetsen. Daaruit bleek dat de Goethe-examens en de Cito-toetsen een vergelijkbare moeilijkheidsgraad hebben, maar dat de DELF-examens aanmerkelijk moeilijker waren. Toch komt uit onze enquête geen verschil in waardering naar voren tussen de DELF- en de Goethe-examens: de leerlingen en docenten Frans vinden deelname aan deze examens even stimulerend en leerzaam als de leerlingen en docenten Duits.

2.2 Resultaten PO scholen elektronische enquêtes

Respons

De vragenlijsten PO zijn alleen afgenomen onder de docenten (respons 26). De meeste docenten uit het primair onderwijs die de enquêtes hebben ingevuld, zijn groepsdocenten (88%) die Frans of Duits gaven. Eén vragenlijst is ingevuld door een vakdocent Frans, en twee door vakdocenten Duits.

Een interessant gegeven is dat geïntensiveerd taalonderwijs in alle lagen van de basisschool gegeven wordt. De docenten hebben met de volgende groepen gewerkt:

Groep	%
1	27%
2	27%
3	38%
4	42%
5	42%
6	50%
7	38%
8	27%

Tabel 10: Respons van docenten die geïntensiveerd talenonderwijs geven op de basisschool, per groep

Lestijd

De meeste docenten hebben een kwartier tot een half uur per week geïntensiveerd taalonderwijs gegeven (46% van de docenten); 35% heeft tussen een half uur en een uur taalonderwijs gegeven.

Wat vinden de docenten leerzaam en motiverend?

Hieronder staan de meest opvallende meningen van de docenten over de uitgevoerde leeractiviteiten. Wat waren de meest motiverende leeractiviteiten? En welke waren het meest leerzaam? Tabel 11 geeft een overzicht van de leeractiviteiten die 50% of meer docenten tamelijk of heel motiverend en/of leerzaam vonden, geordend op mate van leerzaamheid.

Leeractiviteit	Uitgevoerd %	Motiverend %	Leerzaam %
<i>Native speaker</i> of taalassistent in de klas	80%	100%	100%
DAZ koffer	52%	93%	92%
Project of uitwisseling met partner school in het buitenland	64%	82%	88%
Spelletjes	92%	96%	87%
Nieuwe methode of materialen	84%	100%	86%
Gebruik van doeltaal als spreektaal	92%	76%	84%
Drama of rollenspellen	88%	84%	83%
Gebruik van ICT	60%	75%	80%
Kringactiviteiten	100%	72%	80%
Musical of liedjes	96%	83%	79%
Excursie naar land van de doeltaal	64%	80%	75%

Projecten of thema's	80%	70%	75%
Authentiek lees- of luistermateriaal	100%	67%	73%
Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	81%	59%	70%
Boeken en verhalen (voor)lezen	100%	76%	69%
Aankleding van het lokaal	69%	48%	61%

Tabel 11: Hoe motiverend en leerzaam waren de leeractiviteiten volgens de docenten PO?

Alle leeractiviteiten die de docenten leerzaam vinden, zijn naar hun idee ook motiverend. Net als bij het VO is het opvallend dat in de leeractiviteiten die de docenten het meest leerzaam vinden, het gebruik van de authentieke taal als echt communicatiemiddel bevorderen. Om deze activiteiten uit te voeren, komen de leerlingen in aanraking met echte taal. In het basisonderwijs worden spelletjes, drama, rollenspelen, groepsactiviteiten en liedjes meer gewaardeerd dan in het VO. Er zijn enkele leeractiviteiten die door de docenten zeer hoog gewaardeerd worden, maar beslist niet op alle scholen uitgevoerd zijn: het gebruik van de "DAZ-koffer", projecten of uitwisselingen met partnerscholen in het buitenland, het gebruik van ICT en excursies naar het land van de doeltaal.

"De lessen zijn gevarieerder geworden, omdat er meer een beroep gedaan wordt op het zelfstandig formuleren. Tijdens de lessen ben ik mij meer bewust van de laag waarop ik de kinderen aanspreek." Docente Frans, PO

"De jongere kinderen zijn meer onbevangen, meer gevoelig voor de klank als geheel. Ik werk dan ook meer met een liedje of een gedichtje als totaliteit. Uit een lied haal ik enkele woorden. De groep 8 gaat veel moeizamer. Er is meer gêne t.a.v. het spreken. Bij hen doe ik meer een beroep op begrip. De korte zinnnetjes worden meer opgebouwd vanuit de aparte woorden. De tijd om echt iets van de grond te krijgen in deze groep is te kort." Docent Frans, PO.

Taalontwikkeling en motivatie van de leerlingen volgens de docenten

We hebben stellingen aan docenten voorgelegd over zowel motivatie als taalontwikkeling van de kinderen. 85% van de docenten vertellen dat de leerlingen genieten van de taallessen en dat ze gemotiveerd zijn om de vreemde taal te leren (96%). 62% van de docenten geeft aan dat leerlingen gemotiveerd zijn om de taal zelf te gebruiken en 81% dat ze belangstelling hebben voor de mensen en landen waar de vreemde taal gebruikt wordt. 69% van de docenten vindt dat de leerlingen zelf de vreemde taal durven te gebruiken en dat ze zich uitgedaagd voelen door de taallessen (85%).

De leerlingen genieten van de talenlessen.	85%
De leerlingen zijn gemotiveerd om de vreemde taal te leren.	96%
De leerlingen zijn gemotiveerd om de taal zelf te gebruiken.	62%
De leerlingen hebben belangstelling voor de mensen en landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	81%
De leerlingen voelen zich uitgedaagd.	85%
De leerlingen durven de vreemde taal te gebruiken.	69%

Tabel 12: Taalontwikkeling en motivatie van de leerlingen PO volgens de docenten

"Aangezien wij dicht bij de Duitse grens wonen, heeft het erg veel effect gehad op het gebruik en spreken van de Duitse taal van de kinderen. Ze gaan veelal naar Duitsland voor speelhallen, zwembaden, etc. Kinderen durven zelfstandig mensen in het Duits aan te spreken en dingen te vragen." Docent Duits, PO.

Eigen ontwikkeling en motivatie van de docenten

In tegenstelling tot de docenten uit het voortgezet onderwijs (die zagen weinig vooruitgang met hun eigen taalgebruik), vond 61% van de docenten op de basisscholen dat ze zelf de vreemde taal vlotter spreken na deelname aan het LinQ-project, en dat ze minder fouten maken in hun spreektaal (53%). In hun schrijfvaardigheid zien ze weinig verandering (29%), maar 50% van de docenten hebben nieuwe dingen geleerd over de culturen en/of landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.

Veel van de docenten voelen zich meer uitgedaagd en meer gemotiveerd als taaldocent (77%). 64% van de docenten zegt dat hun eigen praktijk als taaldocent verbeterd is als resultaat van het LinQ-project en 53% heeft nieuwe didactieken ontdekt en gebruikt.

Net zoals de docenten uit het voortgezet onderwijs, geeft een groot aantal docenten aan dat ze zich bewuster zijn geworden van aspecten waarop ze zich willen blijven ontwikkelen als taaldocent (88%) en dat ze door willen gaan met geïntensiveerd taalonderwijs na afloop van het LinQ-project (89%).

Ik kan zelf de vreemde taal vlotter spreken.	61%
Ik maak minder fouten in mijn spreektaal.	53%
Ik kan beter in de vreemde taal schrijven.	31%
Ik heb nieuwe aspecten ontdekt van de culturen en/of landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	50%
Ik voel me meer uitgedaagd als taaldocent.	77%
Ik voel me meer gemotiveerd.	77%
Het LinQ-project heeft mijn eigen praktijk als taaldocent verbeterd.	64%
Tijdens het LinQ-project heb ik nieuwe didactieken eigengemaakt die ik in mijn onderwijs zal blijven gebruiken.	53%
Ik ben me bewuster geworden van aspecten waarop ik mijzelf wil blijven ontwikkelen als taaldocent	88%
Ik ben van plan om door te gaan met deze vorm van geïntensiveerd taalonderwijs na afloop van het project.	89%
Wat mij betreft moet mijn school doorgaan met deze vorm van geïntensiveerd taalonderwijs na afloop van het project.	100%

Tabel 13: Eigen ontwikkeling en motivatie van de docenten PO

"Ik ben me door dit project weer meer bewust geworden van de taalgevoeligheid van jonge kinderen. Door hun onbevangenheid kan er een basis gelegd worden, waar later begrip en inzicht aan toegevoegd kan worden."Docent Frans, PO.

Afstemming binnen en buiten de school

Het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs project blijkt een invloed gehad op afstemming. 70% van de docenten geven aan dat er veel of iets meer afstemming tussen

de parallelklassen is; bij 61% tussen leerjaren; bij 65% tussen groepsdocenten en taaldocenten. Voor de meeste scholen heeft geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs niet geleid tot afstemming tussen de school en andere basisscholen of met scholen voor voortgezet onderwijs. Afstemming tussen PO- en VO-scholen was overigens wel een expliciet doel van het LinQ-project.

Gebruik van de doeltaal als voertaal

Docenten over zichzelf

Docenten schatten zichzelf als volgt in over hun gebruik van de doeltaal als voertaal: 42% schat dat ze de doeltaal de helft van de tijd gebruiken, 8% driekwart van de tijd en 20% (bijna) de hele tijd. Daarmee zijn er eer geënquêteerde docenten uit het PO die uitsluitend de doeltaal als voertaal gebruiken dan uit het VO. Gezien de kleine aantallen moeten we dit resultaat wel voorzichtig interpreteren.

Docenten over leerlingen

50% van de docenten schatten in dat de leerlingen een kwart van de tijd de doeltaal gebruiken in de les, 19% dat de leerlingen de helft van de tijd de doeltaal gebruiken, en 15% dat de leerlingen driekwart van de tijd de doeltaal gebruiken.

doeltaalgebruik door de docenten	
- niet	8%
- kwart van de tijd	23%
- helft van de tijd	42%
- driekwart van de tijd	8%
- (bijna) de hele tijd	19%
doeltaalgebruik door de leerlingen	
- niet	15%
- kwart van de tijd	50%
- helft van de tijd	19%
- driekwart van de tijd	15%
- (bijna) de hele tijd	0%

Tabel 14: Gebruik van de doeltaal als voertaal in het PO

Het is opvallend dat de schattingen over het gebruik van de doeltaal door de leerlingen hoger liggen dan in het VO: gebruiken daar volgens slechts 12% van de docenten de leerlingen de helft van de tijd of meer de doeltaal, in het PO is dat 34%.

"De kinderen staan meer ontspannen tegenover anderstaligen. Vooral hun ontmoeting met een Duitse klas met leeftijdsgenoten zag er dit jaar veel relaxter uit dan voorheen." Docent Duits, PO

"In het begin vonden de kinderen het "gek" als ze in het Duits werden toegesproken. Dit effect is nagenoeg helemaal verdwenen." Docent Duits, PO.

"In de les wordt bijna de hele tijd Duits gesproken. Ik denk dat is ook een effect van dit project geweest. Ik bedoel door Duitstalige docenten en de verschillende materialen en activiteiten worden de leerlingen goed gemotiveerd de vreemde taal ook in de les toe gebruiken." Docent Duits, PO.

3. Interviews

De interviews zijn afgenomen om de resultaten van de enquêtes beter te kunnen interpreteren, en om sprekende voorbeelden te vinden van opvattingen die uit de enquêtes naar voren kwamen. Daarnaast zijn enkele onderwerpen besproken die niet in de enquêtes aan de orde zijn gekomen, namelijk het effect van het LinQ-project op sterk heterogene klassen, en de waardering voor de organisatie van het LinQ-project.

Leerlingen over LinQ

De leerlingen PO vertellen dat ze veel leren door het spreken van de taal:

"Ik kan met mijn tante praten" Daan
 "Omdat ik met mama en papa Duits kan praten." Emma
 "Ik vind het leuk om te leren en om te praten" Alexander
 (Leerlingen groep 2/3 Bikube Hoofddorp)

De leerlingen VO zijn erg enthousiast over excursies en contacten met mensen uit het doeltaalland:

"Als het heel saai is, dan onthoud je het niet. Als iets leuk is, dan wil je het ook weten en onthoud je het beter. Als je naar een museum gaat dan leer je meer dan een boek daarover lezen. Het blijft echt hangen." Leerling Frans, Heerenlanden

"Een reis naar Aachen maakt het vak Duits veel leuker. Niet alleen grammatica in de les, maar in de praktijk brengen. We hebben gewerkt met een Duits instructeur... Je kijkt een beetje verder dan de taal alleen... Je leert zo op excursie ook wat je aan een taal hebt. Als je echt op excursie bent, dat motiveert echt." Leerling 6 vwo, Heerenlanden

(het meest motiverend vond ik) "eerst met de klas naar Lille om daar Franse mensen te interviewen en daarna ons Delf Scolaire examen doen in Eindhoven." Leerling Frans, Dominicus College

"We waren een paar dagen naar Frankrijk. Dat was heel leuk. Je leert er wel van. We hebben Frans gekookt en naar kastelen en zo geweest... we hebben mensen in de supermarkt geïnterviewd, mensen bij de kassa over of ze het leuk vonden om daar te wonen. We hebben de vragen van tevoren bedacht. Dat contact met echte Franse mensen is heel leuk." Leerlingen Frans, Heerenlanden

"Hij (de taalassistent) komt er vandaan en hij weet er heel veel over te vertellen over het cultuur." Leerling 6 vwo Heerenlanden

"We hadden email contact met een paar meisjes. Iedereen had een apart iemand. We msn'en nu, twee jaar later... niet vaak, maar af en toe." Leerling Frans, Heerenlanden

Docenten over LinQ

"We proberen in projectvorm te werken... bijvoorbeeld hebben we een virtueel reis georganiseerd en uitgevogeld en gepresenteerd in een werkstuk. Hamburg, een wandelgebied, Berlin. Het ging aan de hand van een katern wat we gekregen hebben van LinQ voor taalprojecten. Ook hebben we met WebQuests gewerkt." Docent Duits, Heerenlanden

"Impuls van wat we al deden. Door de LinQ hebben we meer kunnen doen, bijvoorbeeld meer naar Duitsland gaan." Docent Duits, Heerenlanden

"LinQ heeft ons aan het denken gezet over wat we meer kunnen doen met Duits." Docent Duits, Heerenlanden

Diversiteit

In de interviews waren een paar aanvullende vragen opgenomen over de prestaties en motivatie van bovengemiddelde leerlingen en van de zwakkere leerlingen. Het LinQ-project lijkt een positief effect gehad te hebben op beide groepen.

"We zijn een gemengde groep gestart met een aantal leerlingen van groep 5,6 en 7. Het werktempo ligt bij hen wat hoger dan in een 'normale' klas, omdat ze als groep meer aan kunnen. Ook een beetje huiswerk iedere week had een positief effect, deze groep komt wat sneller tot spreken en toepassen van het geleerde dan een gewone klas." Docent Frans, PO

Bij de zwakkere leerlingen kwam uit de enquêtes dat deze leerlingen, door de variatie aan didactiek en het vanzelfsprekende gebruik van doeltaal als voertaal, in het algemeen de taal meer durven gebruiken.

"Ook de zwakkere leerling vindt het leuk om spelenderwijs Duits te leren en ook de zwakkere leerling verstaat perfect Duits. De prestaties bij de luister - en spreekopdrachten zijn omhoog gegaan, maar bij het schrijven nog niet." Docent Duits, SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller

"Ze durven meer, zijn niet bang om fouten te maken." Docent Duits, SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller

Waardering en organisatie van het LinQ-project

In het algemeen zijn de docenten heel tevreden met het project, bij voorbeeld met het beheren van een eigen budget om materiaal te kunnen aanschaffen. Dit heeft uitdagend lesmateriaal opgeleverd: nieuwe methodes, spellen en authentiek materiaal zoals films. De netwerkbijeenkomsten zijn ervaren als nuttig en interessant, met name de uitwisseling met andere collega's die in het project werkten.

"Ik ben heel blij met het project. De kinderen kunnen wij nu dingen aanbieden die anders niet realiseerbaar zouden zijn geweest. Daarnaast geldt hetzelfde voor de aanschaf van het materiaal, er lopen hier op de vestiging erg veel jaloerse collega's rond!"
Docent Duits, AOC Terra Wolvega

"Motivatie. Doordat er leuke materialen konden worden aangeschaft is het aanbod van lesmateriaal ruimer en gemoderniseerd. De leerlingen bevinden zich duidelijk in een Franstalige omgeving." Docent Frans, Heerenlanden College

"...goede zaak! We hebben prachtige materialen kunnen aanschaffen, de kinderen genieten ervan." Docent Frans, PO

"Onze schoolleiding staat er positief tegenover. Het heeft wel een invloed op les uitval als ik op excursie ben." Docent Duits, Heerenlanden

"De subsidie heeft ons zeker geholpen, bijvoorbeeld om aan certificering te denken. Frans en Duits hebben sowieso een goed positie door het project." Docent Emmaus College, Rotterdam

"We hebben nog een jaar. We gaan proberen de dingen die we geïnitieerd te handhaven. Een excursie heeft subsidie nodig." Docent Duits, Heerenlanden

Uit de interviews kwamen een paar punten over de organisatie van het LinQ-project naar voren. Blijkbaar was de start wat traag, maar met een nieuwe projectleiding is het veel beter op gang gekomen en zijn docenten nu tevreden. Het enige kritiekpunt was de administratie, die soms tijdrovend en nutteloos ervaren werd.

"op sommige momenten kunnen we gewoon niet altijd meteen voldoen aan wat jullie organisatie van ons verwacht. Daar hopen we op enig begrip." Docent Duits

"Pas op voor te veel regelgeving en administratie." Docent Duits

4. Samenvatting en aanbevelingen

Aan het eind van deze rapportage vatten we de belangrijkste bevindingen uit de enquêtes en de interviews samen en doen een aantal aanbevelingen, zowel voor een vervolg van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs als voor het vreemdetalenonderwijs in het algemeen. Bedenk hierbij wel dat slechts een deel van de PO- en VO- docenten aan de evaluatie hebben deelgenomen, en dat de deelnemende leerlingen vooral uit 3 en 4 VWO kwamen.

Leeractiviteiten

De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat zowel docenten als leerlingen, in VO en PO, erg enthousiast zijn over het geïntensiveerd taalonderwijs Frans en Duits in het kader van het LinQ-project. Er is een grote verscheidenheid aan nieuwe leeractiviteiten geïntroduceerd, en een aantal bestaande leeractiviteiten zijn geïntensiveerd. Docenten en leerlingen waarderen de activiteiten het meest die het gebruik van authentieke taal als echt communicatiemiddel bevorderen, en waarbij het gebruik van de doeltaal als voertaal dus vanzelfsprekend is. Voor de leerlingen VO gaat het daarbij vooral om activiteiten waarbij de leerlingen echt kunnen communiceren met native speaker leeftijdgenoten in de doeltaal (excursies, uitwisselingsprojecten met partnerschool, e-mail- of chatuitwisseling). De docenten noemen daarbij ook de inzet van native speakers en taalassistenten in de klas. Docenten en leerlingen VO waarderen het gebruik van authentiek lees- en luistermateriaal, waaronder films. Docenten PO waarderen ook het gebruik van interactieve groepsactiviteiten, zoals spelletjes, rollenspelen, "DAZ-koffer", kringactiviteiten en liedjes.

Een aantal van de hooggewaardeerde maar omvangrijkere leeractiviteiten zijn maar op een deel van de scholen uitgevoerd. Zo heeft volgens de enquêtes bijna de helft van de scholen géén excursie, uitwisselingsproject met partnerscholen, e-mail- of chatuitwisseling of talendorp georganiseerd.

Taalontwikkeling en motivatie van de leerlingen

De docenten vinden dat de taalontwikkeling van de leerlingen VO duidelijk vooruit gegaan is door het geïntensiveerd taalonderwijs. Dat is vooral te merken aan hun vermogen om authentieke gesproken taal te begrijpen, en aan hun vlotheid bij het spreken. Op de accuraatheid en op schriftelijke vaardigheden heeft het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs veel minder effect gehad. Volgens zowel de docenten VO als PO zijn de leerlingen meer uitgedaagd en gemotiveerd om de taal zelf te gebruiken. De interactieve en authentieke leeractiviteiten en materialen hebben hier dus een overduidelijk positief effect. De leerlingen zelf gaven echter aan dat ze maar in beperkte mate (54% van de respondenten) zelf de doeltaal meer zijn gaan gebruiken in de klas.

Uit de interviews kwam naar voren dat het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs uitdagend en motiverend werkte voor zowel bovengemiddelde als taalzwakkere leerlingen. De bovengemiddelde leerlingen vonden meer uitdaging, en de taalzwakkere leerlingen durfden de taal meer te gebruiken. Ook is het bij veel geïntensiveerd vreemdetalenonderwijsactiviteiten mogelijk om de leerlingen op verschillende taalvaardigheidsniveaus te laten deelnemen. Geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs lijkt daarmee geschikt voor differentiatie in heterogene klassen. (NB: omdat dit onderwerp alleen in de interviews, dus met een beperkte groep docenten, ter sprake is gekomen, kunnen we hier geen 'harde' uitspraken over doen.)

Ontwikkeling en motivatie van de docenten

De introductie van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs in het LinQ-project heeft in enige mate geleid tot een betere taalvaardigheid van de docenten. Ongeveer de helft van de docenten VO, en ruim de helft van de docenten PO, vindt dat ze de taal vlotter zijn gaan spreken, en met minder fouten. Ook hebben ze nieuwe culturele aspecten ontdekt. Dit alles heeft een sterk positief effect gehad op de uitdaging en motivatie van de docenten: het heeft hun eigen praktijk verbeterd, ze hebben zich nieuwe didactieken

eigengemaakt, en ze weten beter waarin ze zichzelf willen ontwikkelen. Daarmee kun je deelname aan geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs ook beschouwen als een succesvolle loopbaanontwikkelingsactiviteit, waarin docenten ruimte krijgen en nemen om te werken aan hun vakspecifieke competenties.

In de interviews gaven de docent ook aan dat het beheren van een eigen budget voor het aanschaffen van (authentiek) taalmateriaal en het organiseren van activiteiten sterk motiverend heeft gewerkt.

Gebruik van de doeltaal als voertaal

De *docenten* zijn in het geïntensiveerd taalonderwijs veel intensiever de doeltaal als voertaal gaan gebruiken dan voorheen of in het reguliere vreemdetalenonderwijs. Volgens zowel docenten als leerlingen gebruikt ruim 80% van de docenten meer dan de helft van de tijd de vreemde taal, zowel in het PO als in het VO. De leerlingen en docenten waarderen het toegenomen gebruik van de doeltaal als voertaal ook hoog (leerzaam volgens 70% van de VO-leerlingen, 91% van de VO-docenten en 84% van de PO-docenten). Dit betekent dat het dus heel goed mogelijk is om de doeltaal op grote schaal als voertaal te gebruiken, op verschillende taalvaardigheidsniveaus, in tegenstelling tot opvattingen die vaak onder taaldocenten gehoord worden.

Uit het onderzoek blijkt aan de andere kant dat ook in het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs de *leerlingen* nog maar in beperkte mate de doeltaal gebruiken. De docenten schatten dit overigens hoger in dan de leerlingen zelf, en de inschattingen voor PO zijn hoger dan voor VO. Dit is opvallend, vanwege het lagere taalvaardigheidsniveau in het PO. Het lijkt erop dat de leerlingen vooral de doeltaal gebruiken in klassikale activiteiten, maar veel minder als ze in duo's of groepjes werken. Dat betekent niet dat het verstandig zou zijn om vooral klassikale activiteiten te organiseren, omdat dan maar één leerling tegelijk aan het woord kan zijn. Wij pleiten vooral voor een verdere toename van intensieve leeractiviteiten waarbij het gebruik van de doeltaal door de leerlingen vanzelfsprekend is, ook bij het werken in kleine groepjes of individueel: uitwisselingsprojecten, e-mail- of chatuitwisseling, (voorbereiding van) excursies, en intensief begeleide groepsactiviteiten door native speakers of klassenassistenten.

Examens

Vorbereiding op en deelname aan de DELF-examens voor Frans en de Goethe-examens voor Duits was zowel volgens de docenten VO als de leerlingen VO stimulerend en leerzaam. Het is een bekend gegeven dat 'leren voor een toets' een belangrijke drijfveer in het onderwijs is. In dit project is daarbij gebleken dat werken voor een internationaal erkend certificaat motiverend en haalbaar bleek. Vergelijkbare ervaringen zijn ook opgedaan in het Tweektalig Onderwijs (Engels), waar veel scholen hun leerlingen laten deelnemen aan Cambridge exams of het International Baccalaureate (IB).

Helaas waren geen gegevens beschikbaar om de leerresultaten in het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs te kunnen vergelijken met de leerresultaten in het reguliere vreemdetalenonderwijs. Hoewel dergelijke gegevens wel door het EP toegezegd waren voor de aanvang van het flankerend onderzoek, bleek de door Cito uitgevoerde taalvaardigheidstoetsing zich uiteindelijk alleen te beperken tot de 'LinQ-scholen'. Dat maakte een vergelijking met resultaten uit het 'reguliere' taalonderwijs onmogelijk. Een vergelijking zou met name interessant zijn voor de mondelinge taalvaardigheid van de leerlingen, omdat leerlingen en docenten daar de grootste vooruitgang opmerkten.

Afstemming in de school

De introductie van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs in het LinQ-project heeft geleid tot meer afstemming binnen de talensecties (VO) en tussen parallelklassen (PO), maar niet of nauwelijks tot meer afstemming tussen secties of scholen. Dit laatste is opvallend, aangezien afstemming tussen PO- en VO-scholen een expliciet projectdoel was.

De toegenomen afstemming binnen secties en tussen parallelklassen is een belangrijk resultaat van dit project: we weten uit ervaringen elders dat professionele ontwikkeling van docenten en ontwikkeling van het onderwijs vooral tot stand komen bij innovaties, in samenwerking tussen docenten. De introductie van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs lijkt daarmee een impuls te geven aan zowel vakspecifieke loopbaanontwikkeling als vakspecifieke curriculumontwikkeling. Wij kunnen niet vaststellen of dit het resultaat is van het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs op zichzelf, of van de introductie van nieuwe leeractiviteiten en didactieken in het algemeen. Wellicht neemt de behoefte aan afstemming weer af op scholen waar het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs een meer definitieve plek in het vreemdetalenonderwijs krijgt.

Organisatie van het LinQ-project

Evaluatie van de projectorganisatie was geen expliciet doel van dit flankerend onderzoek. Uit de interviews en sommige toevoegingen bij de enquêtes kwam naar voren dat de docenten erg positief waren over de netwerkbijeenkomsten en over het beheren van een eigen budget om materialen te kunnen aanschaffen. Als kritiekpunt werd de soms tijdrovende administratie genoemd.

4.1 Aanbevelingen voor vervolg en uitbreiding van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs

Op basis van dit flankerend onderzoek doen we de volgende aanbevelingen voor het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs, die overigens ook (en misschien nog veel sterker) gelden voor het regulier vreemdetalenonderwijs:

- Zet de activiteiten voort (en breid ze verder uit) die het gebruik van authentieke taal als echt communicatiemiddel bevorderen. Geef scholen daarbij ruimte voor het organiseren van 'omvangrijke' projectmatige activiteiten: excursies, uitwisselingen met partnerscholen, e-mail of chat-uitwisseling, talendorp, enz. Organiseer en stimuleer daarbinnen het gebruik van authentiek taalmateriaal, en mogelijkheden om te communiceren met native speaker leeftijdgenoten. Dit is ook de meest natuurlijke en vanzelfsprekende manier om culturele aspecten in het onderwijs te betrekken.
- Gebruik van de doeltaal als voertaal door docenten en leerlingen is mogelijk, motiverend en leerzaam. Breid de mogelijkheden voor doeltaalgebruik door de leerlingen verder uit, door te organiseren en stimuleren dat zij ook in kleine groepsactiviteiten en individuele activiteiten vanzelfsprekend de doeltaal gebruiken. Maak hierbij gebruik van ervaringen in het TTO, waar doeltaalgebruik bij leerlingen en docenten de vanzelfsprekende norm is door er 'vanaf dag 1' mee te beginnen.
- Breid de mogelijkheden uit voor de inzet van taalassistenten en native speakers, vooral om in interactie het doeltaalgebruik bij de leerlingen te stimuleren.
- Benadruk het belang en de haalbaarheid van doeltaalgebruik ook voor het reguliere vreemdetalenonderwijs, door uitwisseling van ervaringen tussen talensecties binnen en tussen scholen.
- Breid voor scholen en individuele leerlingen de mogelijkheden uit om deel te nemen aan internationaal gecertificeerde examens, zoals DELF, Goethe, Cambridge en IB.
- Geef docenten zelf een budget voor het aanschaffen van authentiek taalmateriaal en het organiseren van activiteiten die het gebruik van de doeltaal bevorderen.

- Stimuleer en ondersteun dat docenten door deelname aan geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs gericht kunnen werken aan hun eigen vakspecifieke loopbaanontwikkeling, en zorg dat ze dit zichtbaar kunnen maken.
- Vroeg beginnen in het PO is haalbaar en motiverend. Breid daarom de mogelijkheden uit voor vroeg vreemdetalenonderwijs, en stimuleer een doorlopende leerlijn van PO naar VO. Zet daarom ook veel meer in op afstemming tussen PO en VO dan bij de onderzochte scholen binnen dit project tot stand is gekomen.
- Focus in een vervolgtraject meer op het VMBO en HAVO, en meer op het eerste en tweede leerjaar. Deze doelgroep, die de hoofdmoot van de Nederlandse onderwijspopulatie vormt, heeft in dit flankerend onderzoek slechts een minderheid gevormd.
- Zet onderzoek voort naar de effecten van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs, door de leerresultaten te vergelijken met die in het reguliere vreemdetalenonderwijs, maar ook met die in het TTO. Dergelijk onderzoek kan zich richten op de vraag welke vormen van vreemdetalenonderwijs binnen het bestaande curriculum en welke aanvullende activiteiten het meeste effect hebben op vlotheid en accuraatheid bij spreken, luisteren, schrijven en lezen. Onderzoek ook of een aanbod van geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs leidt tot een toename van de keuze voor Frans of Duits als examenvak.

Er is alle reden om het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs voort te zetten en verder uit te breiden na afloop van het LinQ-project. Deze conclusie trekken we op grond van het enthousiasme van de leerlingen en de docenten over de uitgevoerde leeractiviteiten, en op grond van hun opvattingen over taalontwikkeling, motivatie, gebruik van de doeltaal als voertaal, introductie van examens, en afstemming in de school.

Van groot belang is dat het geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs niet alleen een positief effect gehad heeft op ontwikkeling en motivatie van de leerlingen, maar ook op loopbaanontwikkeling en professionele tevredenheid van de docenten. Daarmee kun je deelname aan geïntensiveerd vreemdetalenonderwijs ook beschouwen als een succesvolle loopbaanontwikkelingsactiviteit, waarin docenten ruimte krijgen en nemen om te werken aan hun vakspecifieke competenties. In tijden waarin voor het gevoel van veel docenten onderwijsinnovaties vooral gaan over schoolorganisatie en algemeen-pedagogische vernieuwingen (en door docenten vaak sterk bekritiseerd worden), is het goed om te zien dat vakinhoudelijke en vakdidactische vernieuwing en intensivering door zowel docenten als leerlingen sterk gewaardeerd wordt én vruchten afwerpt.

"...het vele Duits spreken, onder de les zelf. vooral door onze docente. Maar ook de verschillende oefeningen, in ons boek zijn erg leerzaam. En van de leuke manier van lesgeven steek je ook veel op." Leerling Duits, SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller.

"Veel acties om het Frans te promoten. Het is geen suffe taal, of heel erg moeilijk. Het is weer levendig geworden en het heeft binnen de sectie ook een enorme impuls gegeven. We strijden voor ons vak en voor de Franse taal. Beetje bij beetje zien de leerlingen dat ook. Dat ervaren zij als positief." Docent Frans, Goois Lyceum

"Het is een geslaagd project en het zal heel fijn zijn om op deze manier verder te kunnen gaan met de taallessen." Docent Duits, PO

"Praten over je vak, dat inspireert!" Docent Frans, Heerenlanden

5. Bijlagen

1. Overzicht ingevulde enquêtes door deelnemende scholen
2. Voorbeeld enquête docenten VO (Frans)
3. Voorbeeld enquête leerlingen VO (Duits)
4. Voorbeeld enquête docenten PO Frans/Duits
5. Voorbeeld interviewvragen docenten PO Frans/Duits
6. Voorbeeld interviewvragen leerlingen VO Frans/Duits

Bijlage 1: Overzicht ingevulde vragenlijsten

School	aantal
1 AOC Terra Wolvega-Duits-VO-docenten	1
AOC Terra Wolvega-Duits-VO-leerlingen	40
2 Basisschool Bösdal-Duits-PO-docenten	2
3 Basisschool De Piramide, locatie Meerwijk-Frans-PO-docenten	Geen gegevens
4 Basisschool Hugo de Groot-Duits -PO-docenten	1
5 Basisschool 'n Profiet - Julianaschool-Duits-PO-docenten	2
6 CBS de Poort-Frans-PO-docenten	Geen gegevens
7 Chr. Daltonschool De Regenboog-Frans-PO-docenten	1
8 Dominicus College-Frans -VO-docenten	2
Dominicus College-Frans -VO-leerlingen	25
9 Emmauscollege-Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Emmauscollege-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Emmauscollege-Frans -VO-docenten	1
Emmauscollege-Frans -VO-leerlingen	Geen gegevens
10 Europaschool-Frans-PO-docenten	Geen gegevens
11 Gerrit Rietveld College-Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Gerrit Rietveld College-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Gerrit Rietveld College-Frans-VO-docenten	Geen gegevens
Gerrit Rietveld College-Frans-VO-leerlingen	Geen gegevens
12 Goois Lyceum (Gooise Scholenfederatie)-Frans-VO-docenten	3
Goois Lyceum (Gooise Scholenfederatie)-Frans-VO-leerlingen	33
13 Gymnasium Bernrode-Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Gymnasium Bernrode-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Gymnasium Bernrode-Frans -VO-docenten	Geen gegevens
Gymnasium Bernrode-Frans -VO-leerlingen	Geen gegevens
14 Gymnasium Haganum -Frans-VO-docenten	Geen gegevens
Gymnasium Haganum -Frans-VO-leerlingen	Geen gegevens
15 Heerenlanden College-Duits-VO-docenten	3
Heerenlanden College-Duits-VO-leerlingen	32
Heerenlanden College-Frans -VO-docenten	4
Heerenlanden College-Frans -VO-leerlingen	43
16 Jacobus Fruytier SG-Duits-VO-docenten	2
Jacobus Fruytier SG-Duits-VO-leerlingen	22
17 Kantoortijdschool Bikube-Duits-PO-docenten	1
Kantoortijdschool Bikube-Frans-PO-docenten	Geen gegevens
18 Lindenholt College -Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Lindenholt College -Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
19 Marnixcollege-Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Marnixcollege-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Marnixcollege-Frans-VO-docenten	1
Marnixcollege-Frans-VO-leerlingen	5
20 Montessori Lyceum Amsterdam-Frans-VO-docenten	7
Montessori Lyceum Amsterdam-Frans-VO-leerlingen	194
21 Montessorischool Nieuw Vreugd en Rust-Frans-PO-docenten	Geen gegevens
22 O.B.S. De Kleine Beer-Frans-PO-docenten	4
23 O.B.S. Het Kompas-Duits-PO-docenten	4
24 OBS De Perroen-Frans-PO-docenten	3
25 Obs Letterwies-Frans-PO-docenten	Geen gegevens
26 Pleincollege Bisschop Bekkers-Frans-VO-docenten	Geen gegevens
Pleincollege Bisschop Bekkers-Frans-VO-leerlingen	Geen gegevens
27 Porta Mosana College-Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Porta Mosana College-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Porta Mosana College-Frans-VO-docenten	Geen gegevens
Porta Mosana College-Frans-VO-leerlingen	Geen gegevens
28 R.K. S.G. Spieringshoek-Frans-VO-docenten	1
R.K. S.G. Spieringshoek-Frans-VO-leerlingen	40
29 rk.bs. De kleine Wereld-Duits -PO-docenten	3
30 SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller-Duits-VO-docenten	5
SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller-Duits-VO-leerlingen	100
SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller-Frans-VO-docenten	Geen gegevens
SG Sophianum locatie Gulpen/Nijswiller-Frans-VO-leerlingen	29
31 Sintermeertencollege-Duits-VO-docenten	1
Sintermeertencollege-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Sintermeertencollege-Frans -VO-docenten	Geen gegevens
Sintermeertencollege-Frans -VO-leerlingen	2
32 t Kendelke-Duits-PO-docenten	1
33 Teylingen College / Sector Leeuwenhorst-Duits-VO-docenten	7
Teylingen College / Sector Leeuwenhorst-Duits-VO-leerlingen	56
34 Twents Carmelcollege-Frans-VO-docenten	2
Twents Carmelcollege-Frans-VO-leerlingen	25
35 Valuas College (expertschool Duits)-Duits-VO-docenten	Geen gegevens
Valuas College (expertschool Duits)-Duits-VO-leerlingen	Geen gegevens
Valuas College (expertschool Duits)-Frans-VO-docenten	1
Valuas College (expertschool Duits)-Frans-VO-leerlingen	Geen gegevens
36 Vrije School de Driestroom-Duits-PO-docenten	Geen gegevens
Vrije School de Driestroom-Frans-PO-docenten	3
37 Vrije School Ridderspoor -Frans-PO-docenten	1
Totaal	708

Universiteit Utrecht

 Zo aankruisen:
 Correctie:

Bij voorkeur een balpen gebruiken voor het invullen van deze evaluatie! Geen rode pen gebruiken. Deze evaluatie wordt machinaal verwerkt. Let bij het invullen van deze evaluatie op de hiernaast weergegeven invulinstructie.

1. Ik heb met de volgende klassen in het LinQ project gewerkt 1 2 3 4 5 6
2. Ik werk met de volgende groepen leerlingen VMBO VMBO/HAVO HAVO/VWO VWO

Leeractiviteiten

U heeft een aantal leeractiviteiten uitgevoerd met uw leerlingen. Kruis aan hoe MOTIVEREND elke leeractiviteit volgens u was voor de leerlingen.

1=niet gebruikt of onbekend; 2=niet motiverend; 3=een beetje motiverend; 4=tamelijk motiverend; 5=heel motiverend.

	1	2	3	4	5
3. Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	☐	☐	☐	☐	☐
4. Aankleding van het lokaal	☐	☐	☐	☐	☐
5. Authentiek lees- of luistermateriaal	☐	☐	☐	☐	☐
6. Deelname aan competities, wedstrijden, prijsvragen	☐	☐	☐	☐	☐
7. Drama of rollenspellen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Excursie in Nederland	☐	☐	☐	☐	☐
9. Excursie naar land van de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
10. Extra taallessen voor gevorderden	☐	☐	☐	☐	☐
11. Extra taallessen voor zwakkere leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐
12. Films	☐	☐	☐	☐	☐
13. Franse methode uit het land zelf	☐	☐	☐	☐	☐
14. Gebruik van ICT (bv. PowerPoint, websites of cd-roms)	☐	☐	☐	☐	☐
15. Gebruik van Powerpoint bij presentaties door leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐
16. Gebruik van websites uit het doeltaalland	☐	☐	☐	☐	☐
17. Gebruik van cd-roms	☐	☐	☐	☐	☐
18. e-mailuitwisseling, chat of discussieforums met doeltaalland	☐	☐	☐	☐	☐
19. maken van websites of weblogs in de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
20. Delf examens	☐	☐	☐	☐	☐
21. Inzet van native speakers in de klas	☐	☐	☐	☐	☐
22. Inzet van taalassistent in de klas	☐	☐	☐	☐	☐
23. Literatuuronderwijs	☐	☐	☐	☐	☐

24. Meer gebruik van de doeltaal als voertaal	☐	☐	☐	☐	☐
25. Meer uren voor MVT ingeroosterd	☐	☐	☐	☐	☐
26. Muziek en songteksten	☐	☐	☐	☐	☐
27. Nieuwe methode of materialen	☐	☐	☐	☐	☐
28. Project of uitwisseling met partnerschool	☐	☐	☐	☐	☐
29. Projecten of thema's in groepsverband	☐	☐	☐	☐	☐
30. Individuele presentaties in de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
31. Groepspresentaties en -discussies in de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
32. Profielwerkstuk	☐	☐	☐	☐	☐
33. Taalportfolio	☐	☐	☐	☐	☐
34. Talendorp	☐	☐	☐	☐	☐
35. TalenQuest of WebQuest	☐	☐	☐	☐	☐
36. Vakoverstijgend project	☐	☐	☐	☐	☐

Kruis nu aan hoe LEERZAAM elke activiteit geweest is (d.w.z. heeft de leerlingen geholpen bij het leren van de vreemde taal).

1=niet gebruikt (nvt); 2=niet leerzaam; 3=een beetje leerzaam; 4=tamelijk leerzaam; 5=heel leerzaam.

	1	2	3	4	5
37. Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	☐	☐	☐	☐	☐
38. Aankleding van het lokaal	☐	☐	☐	☐	☐
39. Authentiek lees- of luistermateriaal	☐	☐	☐	☐	☐
40. Deelname aan competities, wedstrijden, prijsvragen	☐	☐	☐	☐	☐
41. Drama of rollenspellen	☐	☐	☐	☐	☐
42. Excursie in Nederland	☐	☐	☐	☐	☐
43. Excursie naar land van de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
44. Extra taallessen voor gevorderden	☐	☐	☐	☐	☐
45. Extra taallessen voor zwakkere leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐
46. Films	☐	☐	☐	☐	☐
47. Franse methode uit het land zelf	☐	☐	☐	☐	☐
48. Gebruik van ICT (bv. PowerPoint, websites of cd-roms)	☐	☐	☐	☐	☐
49. Gebruik van Powerpoint bij presentaties door leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐
50. Gebruik van websites uit het doeltaalland	☐	☐	☐	☐	☐
51. Gebruik van cd-roms	☐	☐	☐	☐	☐
52. E-mailuitwisseling, chat of discussieforums met doeltaalland	☐	☐	☐	☐	☐

53. Maken van websites of weblogs in de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
54. Delf examens	☐	☐	☐	☐	☐
55. Inzet van native speakers in de klas	☐	☐	☐	☐	☐
56. Inzet van taalassistent in de klas	☐	☐	☐	☐	☐
57. Literatuuronderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
58. Meer gebruik van de doeltaal als voertaal	☐	☐	☐	☐	☐
59. Meer uren voor MVT ingeroosterd	☐	☐	☐	☐	☐
60. Muziek en songteksten	☐	☐	☐	☐	☐
61. Nieuwe methode of materialen	☐	☐	☐	☐	☐
62. Project of uitwisseling met partnerschool	☐	☐	☐	☐	☐
63. Projecten of thema's in groepsverband	☐	☐	☐	☐	☐
64. Individuele presentaties in de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
65. Groepspresentaties en -discussies in de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
66. Profielwerkstuk	☐	☐	☐	☐	☐
67. Taalportfolio	☐	☐	☐	☐	☐
68. Talendorp	☐	☐	☐	☐	☐
69. TalenQuest of WebQuest	☐	☐	☐	☐	☐
70. Vakoverstijgend project	☐	☐	☐	☐	☐

De leerlingen

Taalverwerving

Hieronder volgt een aantal stellingen over de taalverwerving van uw leerlingen. Vergelijk de leerlingen uit het LinQ project met leerlingen uit reguliere mvt-klassen.

In hoeverre bent u het met de stellingen eens of oneens?

1=helemaal oneens; 2=mee oneens; 3=neutraal; 4=eens; 5=helemaal eens

	1	2	3	4	5
71. Als resultaat van het LinQ project is het taalniveau van de leerlingen hoger.	☐	☐	☐	☐	☐
72. Als resultaat van het LinQ project kunnen de leerlingen de taal vlotter spreken.	☐	☐	☐	☐	☐
73. Als resultaat van het LinQ project zijn de leerlingen meer accuraat in hun gesproken taalgebruik.	☐	☐	☐	☐	☐
74. Als resultaat van het LinQ project schrijven de leerlingen correcter in de vreemde taal.	☐	☐	☐	☐	☐
75. Als resultaat van het LinQ project schrijven de leerlingen met meer gemak in de vreemde taal.	☐	☐	☐	☐	☐
76. Als resultaat van het LinQ project lezen de leerlingen sneller.	☐	☐	☐	☐	☐
77. Als resultaat van het LinQ project begrijpen de leerlingen gesproken taal beter.	☐	☐	☐	☐	☐

78. Waarop heeft het LinQ project het meeste effect gehad bij het leren van de vreemde taal door de leerlingen?

Motivatie

Als u de leerlingen in het LinQ project vergelijkt met leerlingen in reguliere mvt-lessen, wat valt u dan op?

1=helemaal oneens; 2=mee oneens; 3=neutraal; 4=eens; 5=helemaal eens

	1	2	3	4	5
79. De leerlingen zijn meer gemotiveerd om de vreemde taal te leren.	☐	☐	☐	☐	☐
80. De leerlingen voelen zich meer uitgedaagd om de taal zelf te gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐
81. De leerlingen hebben meer belangstelling voor de landen of culturen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	☐	☐	☐	☐	☐

82. Wat voor effect heeft het LinQ project gehad op de prestaties en motivatie van bovengemiddelde leerlingen?

83. Wat voor effect heeft het LinQ project gehad op de prestaties en motivatie van zwakkere leerlingen?

De docent

Wat kunt u zeggen over uw eigen ontwikkeling als docent in vergelijking met uw situatie vóór het LinQ project?

1=helemaal oneens; 2=mee oneens; 3=neutraal; 4=eens; 5=helemaal eens

	1	2	3	4	5
84. Ik kan zelf de vreemde taal vlotter spreken.	☐	☐	☐	☐	☐
85. Ik maak minder fouten in mijn spreektaal.	☐	☐	☐	☐	☐
86. Ik kan beter in de vreemde taal schrijven.	☐	☐	☐	☐	☐
87. Ik heb nieuwe aspecten ontdekt van de culturen en/of landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	☐	☐	☐	☐	☐

1=helemaal oneens; 2=mee oneens; 3=neutraal; 4=eens; 5=helemaal eens

	1	2	3	4	5
88. Ik voel me meer uitgedaagd als taaldocent.	☐	☐	☐	☐	☐
89. Ik voel me meer gemotiveerd als docent.	☐	☐	☐	☐	☐
90. Het LinQ project heeft mijn eigen praktijk als taaldocent verbeterd.	☐	☐	☐	☐	☐
91. Tijdens het LinQ project heb ik nieuwe didactieken eigengemaakt die ik in mijn onderwijs zal blijven gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐
92. Ik ben me bewuster geworden van aspecten waarop ik mijzelf wil blijven ontwikkelen als taaldocent	☐	☐	☐	☐	☐
93. Ik wil zelf graag doorgaan met deze vorm van versterkt taalonderwijs na afloop van het project.	☐	☐	☐	☐	☐
94. Wat mij betreft moet mijn school doorgaan met deze vorm van versterkt taalonderwijs na afloop van het LinQ project.	☐	☐	☐	☐	☐

95. Op welk aspect van uw eigen taalvaardigheid heeft LinQ project het meest effect gehad?

Toetsen

96. Heeft u met Delf examens gewerkt? ja nee
97. Zo ja, heeft het stimulerend gewerkt of niet? stimulerend niet stimulerend
98. Maakte u ook voor het LinQ project al gebruik van deze examens? ja nee

99. Kunt u uw antwoord over de examens hier toelichten?

Afstemming

Nu volgt een aantal stellingen over afstemming als resultaat van de LinQ project. Wat is op uw school van toepassing?

1=nee, niet meer; 2=ja, iets meer; 3=ja, veel meer

	1	2	3
100. Het LinQ-project heeft geleid tot meer afstemming binnen mijn taalsectie.	☐	☐	☐
101. Het LinQ-project heeft geleid tot meer afstemming tussen de taalsecties op school.	☐	☐	☐
102. Het LinQ-project heeft geleid tot meer afstemming tussen de taalsecties en andere secties op school.	☐	☐	☐
103. Het LinQ-project heeft geleid tot meer afstemming tussen mijn school en een andere school of scholen.	☐	☐	☐

Doeltaal-voertaal

104. Schat in hoeveel u de doeltaal gebruikt als u aan het woord bent.

- niet een kwart van de tijd de helft van de tijd driekwart van de tijd (bijna) de hele tijd

105. Dit is meer/evenveel/minder dan voor aanvang van het LinQ-project

- minder evenveel meer

106. Schat in hoeveel de leerling(en) de doeltaal gebruiken als zij aan het woord zijn.

- niet een kwart van de tijd de helft van de tijd driekwart van de tijd (bijna) de hele tijd

107. Dit is meer/evenveel/minder dan voor aanvang van het LinQ-project

- minder evenveel meer

108. Wat voor inhoudelijk effect heeft het LinQ-project gehad op het gebruik van de doeltaal (van zowel docenten als leerlingen) in de les?

Algemeen

109. Heeft u nog andere opmerkingen over de inhoud van het LinQ project?

Universiteit Utrecht

 Zo aankruisen:
 Correctie:

Bij voorkeur een balpen gebruiken voor het invullen van deze evaluatie! Geen rode pen gebruiken. Deze evaluatie wordt machinaal verwerkt. Let bij het invullen van deze evaluatie op de hiernaast weergegeven invulinstructie.

1. Ik ben jongen meisje
2. Ik zit in klas 1 2 3 4 5 6
3. Ik ben een leerling in VMBO VMBO/HAVO HAVO/VWO VWO

Leeractiviteiten

In je vreemde talen lessen doe je verschillende soort activiteiten om een taal te leren. Kruis aan hoe leerzaam elke leeractiviteit geweest is voor jou, dat wil zeggen hoeveel het jou heeft geholpen bij het leren van Duits.

1=nooit gedaan of onbekend; 2=niet leerzaam; 3=een beetje leerzaam; 4=tamelijk leerzaam; 5=heel leerzaam.

	1	2	3	4	5
4. Boeken lezen en bespreken	☐	☐	☐	☐	☐
5. De docent spreekt veel Duits in de les	☐	☐	☐	☐	☐
6. Drama en/of rollenspellen	☐	☐	☐	☐	☐
7. Echte leesteksten uit Duitstalige landen (bijvoorbeeld krantartikelen, verhalen, tijdschriften)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Echte luisterteksten uit Duitstalige landen (bijvoorbeeld interviews, documentaires, radioprogramma's)	☐	☐	☐	☐	☐
9. Een project met andere vakken samen (bijvoorbeeld, Duits samen met Geschiedenis, Biologie, Aardrijkskunde of andere vakken)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Excursie in Nederland naar voorstelling of film in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
11. Excursie naar Duitstalige landen	☐	☐	☐	☐	☐
12. Films bekijken (en bespreken)	☐	☐	☐	☐	☐
13. Duitse methode uit het land zelf (zonder Nederlands erin)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Voorbereiden en/of afleggen van Goethe (Duits) examen	☐	☐	☐	☐	☐
15. Veel spreken in het Duits in de les	☐	☐	☐	☐	☐
16. Lessen over het leven of cultuur in Duitstalige landen	☐	☐	☐	☐	☐
17. Liedjes en songteksten in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
18. "Native speakers" of taalassistent in de les	☐	☐	☐	☐	☐
19. Posters of andere spullen in het Duits in het klaslokaal	☐	☐	☐	☐	☐
20. Project met leerlingen op een school in het buitenland	☐	☐	☐	☐	☐
21. Projecten of thema's met groepswerk	☐	☐	☐	☐	☐
22. Spelletjes	☐	☐	☐	☐	☐
23. Taalportfolio	☐	☐	☐	☐	☐
24. Talendorp	☐	☐	☐	☐	☐

25. TalenQuest of WebQuest	☐	☐	☐	☐	☐
26. Uitwisseling met een school in het buitenland	☐	☐	☐	☐	☐
27. Wedstrijd tegen andere scholen	☐	☐	☐	☐	☐
28. Gebruik van Powerpoint bij presentaties door leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐
29. Gebruik van websites in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
30. Gebruik van cd-roms	☐	☐	☐	☐	☐
31. E-mailuitwisseling, chat of discussieforums in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
32. Maken van websites of weblogs in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
33. Presentaties door leerlingen in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
34. Groepspresentaties en -discussies in het Duits	☐	☐	☐	☐	☐
35. Profielwerkstuk	☐	☐	☐	☐	☐

Open vragen

36. Waarvan heb je het meest geleerd in je talenlessen?

37. Wat was de allerleukste activiteit voor jou om de vreemde taal goed te leren?

38. Wat vond je het grootste verschil met de lessen in de andere vreemde talen op school?

Toetsen

39. Heb je je voorbereid voor een Goethe examen? ja nee
40. Hoe vond je het werken voor een examen? (meer antwoorden mogelijk)
- spannend
 - lastig
 - motiverend
 - demotiverend
 - leerzaam

41. Als je een Goethe examen afgelegd hebt, wat vond je dan van het examen?

Doeltaal-voertaal

42. Schat in hoeveel de docent Duits gebruikt als zij of hij aan het woord is.

- niet een kwart van de tijd de helft van de tijd driekwart van de tijd (bijna) de hele tijd

43. Dit is meer/evenveel/minder dan bij de andere vreemde-talenvakken

- minder evenveel meer

44. Schat in hoeveel jij Duits gebruikt als je aan het woord bent in de les.

- niet een kwart van de tijd de helft van de tijd driekwart van de tijd (bijna) de hele tijd

45. Dit is meer/evenveel/minder dan in bij de andere vreemde-talenvakken

- minder evenveel meer

Universiteit Utrecht

Zo aankruisen:
 Correctie:

Bij voorkeur een balpen gebruiken voor het invullen van deze evaluatie! Geen rode pen gebruiken. Deze evaluatie wordt machinaal verwerkt. Let bij het invullen van deze evaluatie op de hiernaast weergegeven invulinstructie.

1. Ik ben groepsdocent vakdocent Frans vakdocent Duits

2a. Ik heb met de volgende groepen tijdens het VTO (LinQ) project gewerkt (meerdere antwoorden mogelijk):

- 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8

2b. Ik heb gemiddeld ... minuten per klas per week talenles gegeven.

- 0-15 15-30 30-60 60-90 90-120 meer dan 120

Leeractiviteiten

U heeft een aantal leeractiviteiten uitgevoerd met uw leerlingen. Kruis aan hoe MOTIVEREND elke leeractiviteit volgens u was voor de leerlingen.

1=niet gebruikt of onbekend; 2=niet motiverend; 3=een beetje motiverend; 4=tamelijk motiverend; 5=heel motiverend.

	1	2	3	4	5
3. Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	☐	☐	☐	☐	☐
4. Aankleding van het lokaal	☐	☐	☐	☐	☐
5. Authentiek lees- of luistermateriaal	☐	☐	☐	☐	☐
6. DAZ koffer	☐	☐	☐	☐	☐
7. Drama of rollenspellen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Excursie in Nederland naar films of andere evenementen	☐	☐	☐	☐	☐
9. Excursie naar het land van de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
10. Gebruik van ICT (bv. PowerPoint, websites of cd-roms)	☐	☐	☐	☐	☐
11. Kringactiviteiten	☐	☐	☐	☐	☐
12. Boeken en verhalen (voor)lezen	☐	☐	☐	☐	☐
13. Gebruik van de doeltaal als spreektaal	☐	☐	☐	☐	☐
14. Musical of liedjes	☐	☐	☐	☐	☐
15. Native speaker of taalassistent in de les	☐	☐	☐	☐	☐
16. Nieuwe methode of materialen	☐	☐	☐	☐	☐

17. Project of uitwisseling met partnerschool in het buitenland	☐	☐	☐	☐	☐
18. Projecten of thema's in groepsverband	☐	☐	☐	☐	☐
19. Spelletjes	☐	☐	☐	☐	☐
20. Taaldorp	☐	☐	☐	☐	☐
21. Taalportfolio	☐	☐	☐	☐	☐
22. TalenQuest of WebQuest	☐	☐	☐	☐	☐
23. Total Physical Reponse	☐	☐	☐	☐	☐

Kruis nu aan hoe LEERZAAM elke activiteit geweest is (d.w.z. heeft de leerlingen geholpen bij het leren van de vreemde taal).

1=niet gebruikt (nvt); 2=niet leerzaam; 3=een beetje leerzaam; 4=tamelijk leerzaam; 5=heel leerzaam.

	1	2	3	4	5
24. Aandacht voor cultuur en dagelijks leven in doeltaallanden	☐	☐	☐	☐	☐
25. Aankleding van het lokaal	☐	☐	☐	☐	☐
26. Authentiek lees- of luistermateriaal	☐	☐	☐	☐	☐
27. DAZ koffer	☐	☐	☐	☐	☐
28. Drama of rollenspellen	☐	☐	☐	☐	☐
29. Excursie in Nederland naar films of andere evenementen	☐	☐	☐	☐	☐
30. Excursie naar het land van de doeltaal	☐	☐	☐	☐	☐
31. Gebruik van ICT (bv. PowerPoint, websites of cd-roms)	☐	☐	☐	☐	☐
32. Kringactiviteiten	☐	☐	☐	☐	☐
33. Boeken en verhalen (voor)lezen	☐	☐	☐	☐	☐
34. Gebruik van de doeltaal als spreektaal	☐	☐	☐	☐	☐
35. Musical of liedjes	☐	☐	☐	☐	☐
36. Native speaker of taalassistent in de les	☐	☐	☐	☐	☐
37. Nieuwe methode of materialen	☐	☐	☐	☐	☐
38. Project of uitwisseling met partnerschool in het buitenland	☐	☐	☐	☐	☐
39. Projecten of thema's in groepsverband	☐	☐	☐	☐	☐
40. Spelletjes	☐	☐	☐	☐	☐
41. Taaldorp	☐	☐	☐	☐	☐
42. Taalportfolio	☐	☐	☐	☐	☐
43. TalenQuest of WebQuest	☐	☐	☐	☐	☐
44. Total Physical Reponse	☐	☐	☐	☐	☐

De leerlingen

Motivatie en taalontwikkeling

Als u de motivatie van uw leerlingen inschat, wat valt u dan op?

1=helemaal oneens; 2=oneens; 3=neutraal; 4=mee eens;5=helemaal mee eens

	1	2	3	4	5
45. De leerlingen genieten van de talenlessen.	☐	☐	☐	☐	☐
46. De leerlingen zijn gemotiveerd om de vreemde taal te leren.	☐	☐	☐	☐	☐
47. De leerlingen zijn gemotiveerd om de taal zelf te gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐
48. De leerlingen hebben belangstelling voor de mensen en landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	☐	☐	☐	☐	☐
49. De leerlingen voelen zich uitgedaagd.	☐	☐	☐	☐	☐
50. De leerlingen durven de vreemde taal te gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐

51. Waarop heeft het VTO project het meeste effect gehad bij het leren van de vreemde taal door de leerlingen?

52. Wat voor effect heeft het VTO project gehad op de prestaties en motivatie van bovengemiddelde leerlingen?

53. Wat voor effect heeft het VTO project gehad op de prestaties en motivatie van zwakkere leerlingen?

54. Wat voor verschillen zijn er volgens u bij het leren en doceren van een taal bij jongere kinderen (groep 1 t/m 4) en oudere kinderen (groep 5 t/m 8)?

De docent

Wat kunt u zeggen over uw eigen ontwikkeling als docent in vergelijking met uw situatie vóór het VTO project?

1=helemaal oneens; 2=oneens; 3=neutraal; 4=mee eens; 5=helemaal mee eens

	1	2	3	4	5
55. Ik kan zelf de vreemde taal vlotter spreken.	☐	☐	☐	☐	☐
56. Ik maak minder fouten in mijn spreektaal.	☐	☐	☐	☐	☐
57. Ik kan beter in de vreemde taal schrijven.	☐	☐	☐	☐	☐
58. Ik heb nieuwe aspecten ontdekt van de culturen en/of landen waar de vreemde taal gebruikt wordt.	☐	☐	☐	☐	☐

1=helemaal oneens; 2=oneens; 3=neutraal; 4=mee eens; 5=helemaal mee eens

	1	2	3	4	5
59. Ik voel me meer uitgedaagd als taaldocent.	☐	☐	☐	☐	☐
60. Ik voel me meer gemotiveerd.	☐	☐	☐	☐	☐
61. Het VTO project heeft mijn eigen praktijk als taaldocent verbeterd.	☐	☐	☐	☐	☐
62. Tijdens het VTO project heb ik nieuwe didactieken eigengemaakt die ik in mijn onderwijs zal blijven gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐
63. Ik ben me bewuster geworden van aspecten waarop ik mijzelf wil blijven ontwikkelen als taaldocent.	☐	☐	☐	☐	☐
64. Ik ben van plan om door te gaan met VTO na afloop van het project.	☐	☐	☐	☐	☐
65. Wat mij betreft moet mijn school doorgaan met VTO na afloop van het LinQ project.	☐	☐	☐	☐	☐

66. Op welk aspect van uw eigen taalvaardigheid heeft VTO project het meest effect gehad?

Afstemming

Nu volgt een aantal stellingen over afstemming als resultaat van de VTO project. Wat is op uw school van toepassing?

1=nee, niet; 2=ja, iets meer; 3=ja, veel meer

	1	2	3	
67. VTO heeft geleid tot afstemming tussen de parallelklassen op school.	☐	☐	☐	☐
68. VTO heeft geleid tot afstemming tussen leerjaren op school.	☐	☐	☐	
69. VTO heeft geleid tot afstemming tussen de groepsdocenten en taaldocenten op school.	☐	☐	☐	
70. VTO heeft geleid tot afstemming tussen mijn school en een andere basisschool of scholen.	☐	☐	☐	
71. VTO heeft geleid tot afstemming tussen mijn school en een andere school of scholen voor voortgezet onderwijs.	☐	☐	☐	

Doeltaal-voertaal

72. Schat in hoeveel u de doeltaal gebruikt als u aan het woord bent.

- niet een kwart van de tijd de helft van de tijd driekwart van de tijd (bijna) de hele tijd

73. Schat in hoeveel de leerling(en) de doeltaal gebruiken als zij aan het woord zijn.

- niet een kwart van de tijd de helft van de tijd driekwart van de tijd (bijna) de hele tijd

74. Wat voor effect heeft VTO gehad op het gebruik van de doeltaal (van zowel uzelf als de leerlingen) in de les?

Algemeen

75. Heeft u nog andere opmerkingen over het VTO project?

Bijlage 5: Interviewvragen docenten PO

Feiten

School

Naam

Vak

Met welke klassen gewerkt

Wie heeft vreemde taal gegeven?

Gewerkt met taalassistent of native speaker in de klas?

Frans of Duits

Doel van interview

- evalueren van LinQ project
- uitdiepen van de antwoorden van de vragenlijsten (als je het niet ingevuld heb, dan heb ik het overzicht van alle docenten genomen)

Over jezelf als docent

1. Als u zelf de lessen gegeven hebt, had u voor het LinQ project lessen in de vreemde taal gegeven? Hoe vaardig was u in de taal/didactiek van talen? Zo niet, wat voor invloed heeft het project op uw onderwijs gehad? Hoe ervaart u dat?
2. Veel docenten vertellen dat LiNQ een positief invloed heeft gehad op drie aspecten van hun werk: motivatie, uitdaging, didactiek. Wat is voor u is het meest opvallend? Wat doet u nu dat u niet eerder gedaan hebt? Wat doet u minder? Wat voor effect heeft dat op uzelf en uw leerlingen? Tijdbesteding: extra stimulans, of lastig? Native speaker: effect?
3. Wat was uw meest succesvolle activiteit of opdracht in het LiNQ project? Toelichten
4. Welk materiaal en activiteiten hebben u het meest geholpen als docent om uw LiNQ te ondersteunen/ontwikkelen? Toelichten. Geleverd door LinQ of zelf ontwikkeld?

Over de leerlingen

1. Wat is effect van het LiNQ project op het niveau van de leerlingen? (prompts: vlotheid, motivatie, grammatica, verschillende vaardigheden)
2. Hetzelfde met motivatie. Wat heeft u in uw klassen meegemaakt met de motivatie van uw leerlingen?
3. Van welke leeractiviteit hebben de leerlingen het meest (taal) geleerd? Toelichten
4. Zijn de leerlingen dan meer voorbereid voor de middelbare school? Er is weinig afstemming tussen basis en middelbare onderwijs hierover. Hoe zou dat moeten? Kan dat?

Over school

1. Wat voor effect heeft het meedoen aan het LiNQ project gehad op de school als geheel? (Prompts: positie van de talen op school, de toekomst na afloop van het project)
2. Op welk manier gaat u nu door? Kunt u dat zelfstandig? Wat is minimaal nodig aan ondersteuning. (Prompts: materiaal, nascholing, samenwerking, uren)

LinQ

Hoe had LinQ beter kunnen werken?

Algemeen

Andere punten?

Als ze de vragenlijst ingevuld hebben:

Antwoordcategorieën 'helemaal niet'/'heel veel' toelichten in interview

Bijlage 6: Interviewvragen leerlingen VO

Feiten

Naam
School
In welke klas
Duits of Frans

Doel van interview

- jullie vertellen mij over wat je het meest helpt bij het leren van een vreemde taal (Frans/Duits)

Leren

Leerlingen vertellen dat ze veel leren door het

- spreken van de taal
- docent die doeltaal spreekt
- excursies
- contact met leerlingen uit andere land? wat heb je daarvan geleerd?
- films bekijken
- native speakers in de les
- projecten
- boeken lezen
- spelletjes
- echte luisterteksten
- ICT/cd-roms/websites in de doeltaal
- toneelstuk
- gemotiveerde docent
- leren voor een examen (Delf of Goethe)

Hoe helpt dat jouw leren?

Niet leren

Leerlingen vertellen dat ze niet zoveel leren door

- drama of rollenspellen
- lessen over leven en cultuur
- native speakers

Hoe komt dat?

Docent

Hoe helpt je docent je een taal leren?

Als je een advies aan je taaldocent zou geven om je beter een taal te leren, wat zou je behouden? Wat zou hij/zij anders moeten doen?

Als ze de vragenlijst ingevuld hebben:

Antwoordcategorieën 'helemaal niet'/'heel veel' toelichten